Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

ЗВІТ

про результати відвідування державної установи «Чернівецький слідчий ізолятор» 16-17.06.2026

м. Київ, 2026 р.

І. ВСТУП

У рамках реалізації Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, на підставі статей 13, 19[1] Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», 16-17 червня 2026 року групою НПМ здійснено відвідування державної установи «Чернівецький слідчий ізолятор» (далі – установа, СІЗО).

Відвідування здійснювали члени групи НПМ:

Нікулін Віталій Андрійович, представник Уповноваженого з прав людини в місцях несвободи;

Хведчук Віталій Васильович, заступник директора Департаменту – начальник відділу інспектування об’єктів контролю в правоохоронних, судових органах та військових формувань Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (керівник групи НПМ);

Коноплястий Сергій Миколайович, заступник начальника відділу інспектування об’єктів контролю в правоохоронних, судових органах та військових формувань Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Сидоренко Олександр Олегович, головний спеціаліст Відділу сприяння роботі регіональних представництв Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Діденко Андрій Андрійович, представник громадської організації;

Зуйков Сергій Юрійович, представник громадської організації;

Ключарьов Костянтин Олегович, представник громадської організації;

Лупу Аріна Віталіївна, представник громадської організації;

Проценко Людмила Петрівна, представник громадської організації;

Набока Марія Вікторівна, фахівець у галузі харчової безпеки;

Джейд Гленістер (Jade Glenister), старша юридична радниця Данського інституту проти катувань (DIGNITY);

Тетяна Соколан, керівниця проєктів у Східній Європі Данського інституту проти катувань (DIGNITY);

Інна Савченко, фахівчиня з міжнародних комунікацій та гуманітарної діяльності (перекладач).

Загальна інформація

СІЗО є установою закритого типу та відповідно до діючого законодавства здійснює правозахисні та правоохоронні функції.

Установа знаходиться за адресою: м. Чернівці, Площа Соборна, буд.6.

Начальник установи – **Сушинський Олександр Дмитрович.**

Планове наповнення установи складає 522 особи.

У день відвідування в СІЗО утримувалося 251 особа, з них:

жінок – 19 осіб;

засуджених, залишених для роботи з господарського обслуговування установи – 14 особа;

засуджених до довічного позбавлення волі – 22 особи;

неповнолітніх – 6 осіб.

На оперативно-профілактичному обліку в установі перебуває:

14 осіб – схильних до самогубства;

2 особи, схильні до нападу на працівників установи.

Штатна чисельність персоналу установи складається з 146 посад, фактична чисельність персоналу нараховує 103 особи, з яких з яких 35 % працівників жіночої статі.

Групою НПМ зафіксовано значний загальний некомплект працівників в СІЗО, який станом на 17.10.2025 складає 43 посади або 29,5 % від штатної чисельності персоналу установи.

Під час відвідування представникам групи НПМ надано можливість безперешкодного доступу до всіх приміщень, будівель та споруд, розташованих на території установи.

Групою НПМ проведено опитування 128 ув’язнених та засуджених.

Слід зазначити, що керівництвом установи організовано проведення ремонтних (відновлювальних) робіт для підтримання у належному стані приміщень СІЗО, прогулянкові дворики обладнано укриттями від атмосферних опадів, поряд з цим, співвідношення масштабів їх проведення та необхідних коштів залишаються непропорційними.

Попередні зауваження

Попереднє відвідування установи групою НПМ здійснено 11-13.03.2024, за результатами якого адміністрації установи вказувалося на наявність порушень прав утримуваних осіб, а саме:

незадовільний стан даху режимного корпусу, що експлуатується вже понад 200 років, а також його конструктивних елементів;

неналежний стан обладнання приміщень збірного відділення установи;

недостатній контроль за обліком прийняття (видачі) білизни та використання мийних засобів;

численні порушення вимог Норм забезпечення меблями, інвентарем і предметами господарчого призначення слідчого ізолятора, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 27.07.2012 № 1118/5;

відсутність спортивної кімнати у СІЗО для проведеня занять з неповнолітніми;

незадовільний рівень природнього освітлення у деяких камерних приміщеннях установи;

незабезпечення баками для питної води камерних приміщень СІЗО;

порушення правил лазне-прального обслуговування засуджених (осіб, узятих під варту) в СІЗО;

порушення вимог протипожежної безпеки та техніки безпеки при користуванні ув'язненими (засудженими) електрокип'ятильниками та електрочайниками.

Слід зазначити, що надані за результатами попереднього відвідування рекомендації у повному обсязі не виконано.

Окрім цього, у ході відвідування установи представниками групи НПМ встановлено порушення вимог діючих нормативно-правових актів, невиконання яких призводитиме до порушень прав людини та недотримання міжнародних стандартів поводження із засудженими та особами, узятими під варту.

ІІ. ФАКТИ, ВИЯВЛЕНІ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ

Порушення права на гідні умови тримання

1. Під час відвідування встановлено порушення вимог Положення про організацію лазне-прального обслуговування осіб, які тримаються в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 08.06.2012 № 849/5 (далі – Положення).

Так, у порушення пункту 3.1 Положення відвідування засудженими та особами, узятими під варту лазні здійснюється рідше ніж два рази на тиждень. Встановлено випадки, коли утримуваним особам надавалася можливість відвідування лазні лише один раз на 11 днів.

2. Крім того, у порушення пункту 3.6 Положення не забезпечено належного санітарного утримання приміщень лазні. Після миття чергових груп засуджених (осіб, узятих під варту) не проводиться прибирання та дезінфекція приміщень із застосуванням хлорвмісних або інших дезінфекційних засобів, а також не дотримується вимога щодо проведення санітарної перерви тривалістю не менше 10 хвилин між групами для здійснення відповідних санітарно-гігієнічних заходів.

3. Також встановлено, що у порушення пункту 3.19 Положення в установі не забезпечується проведення санітарної обробки особистого одягу та постільних речей (матраців, подушок, ковдр) у дезінфекційній камері, зокрема не здійснюються дезінфекція (знищення патогенних мікроорганізмів) та дезінсекція (знищення комах і кліщів – переносників інфекційних захворювань), що створює ризики поширення інфекційних та паразитарних захворювань серед осіб, які утримуються в установі.

Відповідно до записів у журналі обліку проведення дезінфекції (дезінсекції) одягу та постільних речей у дезінфекційних камерах установи встановлено, що на момент відвідування дезінфекційна камера протягом останнього місяця не використовувалася. Відомості про проведення дезінфекції, дезінсекції особистого одягу, матраців, подушок та ковдр осіб, які утримуються в установі, у зазначений період у журналі відсутні.

4. Також у порушення пункту 3.10 Положення нагляд за дотриманням порядку під час миття осіб, які утримуються в установі, а також за прибиранням і дезінфекцією приміщень лазні з боку фельдшера медичної частини не здійснюється належним чином.

Під час відвідування встановлено, що журнал обліку проведення тілесних оглядів у лазні має ознаки формального ведення. Зокрема, у ньому відсутні записи про виявлення будь-яких тілесних ушкоджень, що ставить під сумнів фактичне проведення передбачених нормативними актами процедур та належне документування їх результатів.

При перебування групи НПМ у лазні здійснювалося миття декількох груп ув'язнених осіб, однак медичний працівник був відсутній. За інформацією осіб, які утримуються в установі, медичний працівник під час відвідування лазні, як правило, не присутній, а будь-яке медичне спостереження фактично не здійснюється.Під час конфіденційного спілкування особи, які утримуються в установі, також повідомили, що медичний огляд перед відвідуванням лазні фактично не проводиться, а медичний працівник під час миття, як правило, відсутній.

Крім того, аптечка, що знаходиться у приміщенні лазні, містила лікарські засоби із закінченим строком придатності.

5. Під час моніторингового відвідуваня групою НПМ зафіксовано, що матеріально-побутове забезпечення та функціональне облаштування збірного відділення не відповідають вимогам Порядку забезпечення, обліку та експлуатації меблів, інвентарю і предметів господарського призначення та норм їх забезпечення і експлуатації в установах виконання покарань і слідчих ізоляторах Державної кримінально-виконавчої служби України, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 27.07.2012 №1118/5.

У збірному відділенні функціонує лише одне приміщення для тримання осіб, які прибувають до установи або вибувають з неї. За таких умов забезпечення роздільного тримання різних категорій ув'язнених та засуджених відповідно до вимог пункту 10 глави 2 розділу ІІ Правил внутрішнього розпорядку слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 14.06.2019 №1769/5, та статті 8 Закону України «Про попереднє ув'язнення» є фактично неможливим.

Під час спілкування групи НПМ із працівниками установи встановлено, що у зв'язку з відсутністю необхідної кількості приміщень адміністрація намагається мінімізувати час перебування осіб у збірному відділенні та якнайшвидше переводити їх до камер відповідно до визначених категорій.

Разом із тим така практика не усуває системного недоліку, оскільки у разі одночасного прибуття або вибуття декількох категорій осіб (чоловіків, жінок, засуджених, ув'язнених тощо) установа об'єктивно не має можливості забезпечити їх роздільне тримання відповідно до вимог законодавства, що створює ризик порушення прав осіб, які перебувають у збірному відділенні.

6. Огляд єдиного приміщення для тимчасового тримання осіб засвідчив його невідповідність мінімальним вимогам щодо матеріально-побутових умов.

Через незначний розмір віконного прорізу та його надмірне заґратування приміщення не забезпечене достатнім природним освітленням.

Проведеними замірами встановлено, що рівень природного освітлення становив лише 21,9 lux (фото 1), при тому, що згідно додатку Ж «Нормативні показники освітлення приміщень житлових будівель», Державних будівельних норм України В.2.5-28:2018 «Природне і штучне освітлення», затверджені наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 03.10.2018 № 264, освітленість робочих поверхонь спальних, житлових кімнат має складати 150 lux.

Довідково: замірювання загального освітлення у камерних приміщеннях здійснювалося з використанням сертифікованого люксметра «Benetech Digital Lux Meter GM 1010».

7. Крім того, приміщення збірного відділення не обладнане системою припливно-витяжної вентиляції (фото 2).

8. Через відсутність систем водопостачання та водовідведення приміщення збірного відділення не обладнане санітарним вузлом та умивальником, що унеможливлює забезпечення належних санітарно-гігієнічних умов для осіб, які тимчасово перебувають у збірному відділенні.

Зазначені умови тримання не відповідають вимогам частини третьої статті 1 Закону України «Про попереднє ув'язнення», відповідно до якої особам, взятим під варту, гарантується гуманне поводження та повага до людської гідності, а також правилу 13 Мінімальних стандартних правил Організації Об'єднаних Націй щодо поводження з в'язнями (Правил Мандели), яке зобов'язує державу забезпечувати належні санітарно-гігієнічні умови, достатнє освітлення, вентиляцію та інші умови, необхідні для збереження здоров'я осіб, позбавлених волі.

9. Відсутність у збірному відділенні обладнаного кабінету лікаря призводить до того, що первинний медичний огляд новоприбулих осіб проводиться у приміщенні для особистого обшуку, обладнаному системою відеоспостереження.

Проведення медичного огляду за таких умов не забезпечує конфіденційності інформації про стан здоров'я особи, не гарантує дотримання лікарської таємниці та створює ризик отримання сторонніми особами інформації, що належить до медичної таємниці.

Окрім цього, зазначена практика не відповідає вимогам пункту 7 глави 2 розділу X Правил внутрішнього розпорядку слідчих ізоляторів, статті 39-1 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» та пункту 9 розділу I Порядку організації надання медичної допомоги засудженим до позбавлення волі, затвердженого спільним наказом Міністерства юстиції України та Міністерства охорони здоров'я України від 15.08.2014 №1348/5/572.

10. Відсутність у збірному відділенні карантинної камери та камери-ізолятора унеможливлює проведення належних первинних протиепідемічних заходів, своєчасне виявлення та ізоляцію осіб із симптомами інфекційних захворювань, що створює ризик поширення інфекцій серед новоприбулих ув'язнених і засуджених та негативно впливає на забезпечення епідемічної безпеки в установі.

11. Під час огляду камерних приміщень СІЗО представниками групи НПМ встановлено, що окремі умови тримання не відповідають вимогам національного законодавства та міжнародним стандартам поводження з особами, позбавленими волі.

У більшості оглянутих камер відсутня припливно-витяжна вентиляція, що не забезпечує належного повітрообміну, сприяє накопиченню надлишкової вологи, утворенню грибка та погіршенню санітарно-гігієнічних умов тримання.

12. Більшість відвіданих камерних приміщень не забезпечені баками для зберігання питної води, у зв'язку з чим ув'язнені позбавлені постійного доступу до питної води.

Проведеними вимірюваннями природнього освітлення зафіксовано, що у камерному приміщенні № 3 рівень природного освітлення становив 5,7 lux. (фото 3), у камерних приміщеннях № 24 та № 25 дільниці для ув'язнених – по 3,1 lux (фото 4), а у камерному приміщенні № 6 природне освітлення відсутнє (фото 5).

13. Представниками групи НПМ зафіксовано, що недостатній рівень природного освітлення зумовлений надмірною заґратованістю віконних прорізів, що істотно обмежує доступ денного світла до житлових приміщень. (фото 6, 7).

14. У камерному приміщенні № 5 зафіксовано осередки грибкового ураження стін, що свідчить про тривале порушення температурно-вологісного режиму та незадовільний технічний стан приміщення.

Порушення права на повагу до приватного життя

15. В окремих камерних приміщеннях установи групою НПМ встановлено порушення вимог статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, у якій передбачено право на повагу до приватного життя.

Так, у камерному приміщенні № 3 санітарний вузол не відокремлений від житлової частини камери перегородкою, що не дозволяє ув’язненим та засудженим усамітнитись та є порушенням вимог правила 19.3 ЄПП (фото 8). Такі порушення зафіксовано і у інших камерних приміщеннях.

16. У доповіді Європейського комітету Уряду України за наслідками проведеного візиту до України 4 - 13 серпня 2020 року [CPT/Inf (2020) 40] зазначено, що застосування відеозаписів за допомогою стаціонарних та портативних приладів є потенційною важливою гарантією проти жорстокого поводження, а також корисним заходом безпеки.

У той же час, в установі здійснюється цілодобове відеоспостереження за утримуваними особами, які перебувають у окремих камерних приміщеннях СІЗО (фото 9, 10).

Європейський комітет у своїх доповідях постійно наголошує, що застосування цілодобового відеоспостереження у житлових або камерних приміщеннях суттєво порушує право на приватне життя і робить увесь режим ще більш тяжким.

У своїх рішеннях Європейський суд з прав людини зазначає, що цілодобове відеоспостереження у камерних приміщеннях за ув'язненими та засудженими порушує вимоги статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (наприклад, справа «Van der Graaf against the Netherlands» (заява № 8704/03).

Захист права некурців від пасивного паління

17. У ході відвідування групою НПМ зафіксовано проблему пасивного куріння тютюнових виробів серед утримуваних, які утримуються в установі.

Так, ув'язнені, які не палять, повідомили представникам групи НПМ, що вони змушені постійно перебувати в задимленому приміщенні через куріння тютюнових виробів іншими особами у камерному приміщенні, що створює потенційну загрозу здоров'ю ув'язненим, які не палять.

Адміністрація установи не забезпечує належних умов для захисту некурців від впливу тютюнового диму через відсутність ефективної системи штучної вентиляції, а також окремих камер для утримання осіб, які не курять тютюнові вироби.

Відповідно до роз'яснень Міністерства охорони здоров'я України (https://moz.gov.ua/uk/vpliv-pasivnogo-kurinnja-na-zdorov%CA%BCja-jak-uberegti-blizkih), активне і пасивне куріння є однаково небезпечним і може завдати шкоди здоров'ю людей, які оточують курця. Внаслідок тривалого впливу диму, який вдихається під час пасивного куріння, підвищується ймовірність захворіти на рак легенів, ішемічну хворобу серця, інфаркт та інсульт.

Найбільшого впливу пасивного куріння люди зазнають у закритих приміщеннях, де дим може залишатися у повітрі годинами, навіть якщо відчинити вікна.

У рішенні «Elefteriadis v. Romania» заява № 38427/05, Європейський суд з прав людини зазначив, що держава була зобов'язана вжити заходів для захисту ув'язненого від шкідливого впливу пасивного куріння. Той факт, що в'язниця, була переповнена, жодним чином не звільняв органи влади від їхнього обов'язку захищати здоров'я заявника.

Європейський суд з прав людини вважає пасивне паління порушенням статті 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, а саме невиконання позитивних зобов'язань, які покладені на державу для забезпечення умов тримання з повагою до людської гідності, щоб спосіб виконання цього заходу не піддавав відповідну особу стражданням чи труднощам.

Порушення права на дозвілля та соціально-корисну зайнятість

18. Під час конфіденційного спілкування більшість утримуваних осіб повідомили, що, незважаючи на тривалий строк перебування в установі, адміністрація не забезпечує можливість їх залучення до праці та інших форм корисної зайнятості.

За словами опитаних осіб, протягом усього періоду перебування в установі вони фактично позбавлені можливості брати участь в освітніх, культурно-просвітницьких, спортивних чи інших позакамерних заходах. Єдиною регулярною формою перебування поза камерою є щоденна прогулянка.

Водночас під час відвідування встановлено, що прогулянкові дворики не забезпечують належних умов для фізичної активності, а відтак не можуть компенсувати відсутність інших форм позакамерної діяльності та соціальної взаємодії.

Тривале перебування під вартою в умовах ізоляції без залучення до печення праці, навчання, фізичної активності чи інших форм змістовної зайнятості не відповідає правилу 25.2 Європейських пенітенціарних правил, відповідно до якого режим тримання повинен передбачати збалансовану програму діяльності, а також правилам 4 і 64 Мінімальних стандартних правил Організації Об'єднаних Націй щодо поводження з в'язнями, які вимагають організації такого режиму тримання, що максимально наближає умови перебування осіб, позбавлених волі, до позитивних аспектів життя у суспільстві та сприяє підтриманню їх фізичного і психічного здоров'я.

Виявлені під час моніторингового візиту обставини узгоджуються з висновками Європейського комітету із запобігання катуванням, викладеними у доповіді CPT/Inf (2024) 20 за результатами візиту до України у 2023 році. Комітет констатував, що переважна більшість осіб, узятих під варту, протягом тривалого часу залишається фактично ізольованою у камерних приміщеннях без доступу до змістовної позакамерної діяльності, та рекомендував українській владі розробити і впровадити повноцінні програми праці, навчання, фізичної активності та інших видів зайнятості для осіб, які перебувають під вартою.

Порушення права на життя

19. Групою НПМ вивчено стан готовності захисних споруд цивільного захисту та організацію заходів із забезпечення безпеки осіб, які перебувають на території установи, під час оголошення сигналу «Повітряна тривога» або виникнення інших надзвичайних ситуацій.

Встановлено, що на території установи визначено два укриття, обидва з яких розташовані у підвальних приміщеннях та одночасно використовуються як овочесховища.

Огляд першого укриття засвідчив його невідповідність базовим вимогам щодо експлуатації захисних споруд цивільного захисту.

Приміщення має лише один евакуаційний вихід, не обладнане системою припливно-витяжної вентиляції, а також не забезпечене системами водопостачання та водовідведення. Крім того, зафіксовано незадовільний технічний стан приміщення: місцями відбувається відшарування штукатурки зі стелі та стін, що свідчить про необхідність проведення ремонтних робіт (фото 11, 12, 13, 14, 15, 16)

Аналогічні недоліки встановлено і під час огляду другого укриття, яке також має лише один евакуаційний вихід, не обладнане припливно-витяжною вентиляцією.

У ньому відсутні системи водопостачання та каналізації. Використання захисної споруди одночасно як овочесховища суттєво обмежує можливість її оперативного використання за цільовим призначенням та не забезпечує належних умов для перебування людей у разі тривалого перебування в укритті.

Відсутність другого евакуаційного виходу в обох захисних спорудах істотно знижує рівень безпеки осіб у разі блокування основного виходу внаслідок руйнування будівлі або інших наслідків бойових дій. Відсутність припливно-витяжної вентиляції унеможливлює забезпечення належного повітрообміну, а відсутність водопостачання та водовідведення не дозволяє забезпечити мінімальні санітарно-гігієнічні умови у випадку тривалого перебування людей в укритті.

20. Наявні захисні споруди призначені виключно для укриття персоналу установи. Ув'язнені та засуджені під час оголошення сигналу «Повітряна тривога» до укриттів не евакуюються та залишаються у камерних приміщеннях. Таким чином адміністрація установи фактично не забезпечує доступ цієї категорії осіб до захисних споруд цивільного захисту.

В умовах триваючої збройної агресії російської федерації така практика створює реальний та невиправданий ризик для життя і здоров'я осіб, які перебувають під вартою.

На відміну від інших громадян, ув'язнені та засуджені повністю залежать від дій адміністрації установи, позбавлені можливості самостійно залишити небезпечну зону або вжити заходів для власного захисту. За таких обставин саме на державу покладається позитивний обов'язок щодо забезпечення їхнього життя та безпеки.

Порушення права на справедливий суд

21. Під час відвідування СІЗО до групи НПМ надходили численні звернення від ув'язнених щодо неналежної якості аудіозв'язку під час проведення судових засідань у режимі відеоконференції.

За словами заявників, через незадовільну якість звуку вони не можуть повною мірою сприймати перебіг судового розгляду, розуміти зміст пояснень головуючого судді, виступів прокурора, захисника та інших учасників процесу, а також зміст процесуальних документів, які оголошуються під час судового засідання.

Крім того, ув'язнені повідомили, що незважаючи на подання ними клопотань про безпосередню участь у судових засіданнях, їх участь у більшості випадків забезпечується виключно шляхом відеоконференцзв'язку.

Представники групи НПМ безпосередньо відвідали судове засідання, яке проводилося дистанційно і засвідчили обґрунтованість скарг ув'язнених (відтворення звіку відбувалось нерозбірливо, окремі слова, речення та фрагменти виступів учасників судового провадження неможливо чітко сприйняти, що істотно ускладнює розуміння змісту висловлювань головуючого судді, прокурора, захисника та інших учасників процесу).

За таких технічних умов участь ув'язнених у судових засіданнях набуває формального характеру, оскільки особа фактично позбавлена можливості повноцінно сприймати перебіг судового розгляду, своєчасно реагувати на процесуальні дії суду, висловлювати свою позицію, заявляти клопотання, заперечення та іншим чином ефективно реалізовувати гарантоване законом право на захист.

Відповідно до статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи незалежним і безстороннім судом, що охоплює право особи на ефективну участь у судовому провадженні.

Європейський суд з прав людини у своїй практиці неодноразово зазначав, що використання відеоконференцзв'язку саме по собі не суперечить положенням Конвенції, однак технічні засоби повинні забезпечувати можливість повноцінної участі особи у судовому розгляді, зокрема безперешкодно чути перебіг судового засідання, розуміти зміст висловлювань усіх його учасників, спілкуватися із судом та захисником і належним чином здійснювати свої процесуальні права.

Порушення права на працю та захист від експлуатації

22. Статтею 8 КВК України передбачено, що засуджені мають право на оплачувану працю згідно із законодавством про працю. Зазначена норма стосується і тривалості робочого дня засуджених, які залишені для роботи з господарського обслуговування, який згідно вимог статті 50 Кодексу законів про працю України не може перевищувати 40 годин на тиждень.

Під час відвідування групою НПМ встановлено, що в установі окремі засуджені працюють більше 40 годин на тиждень, що є порушенням вимог статті 52 Кодексу законів про працю України, статті 119 КВК України та пункту 4.1 Інструкції про умови праці та заробітну плату засуджених до обмеження волі або позбавлення волі, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 07.03.2013 № 396/5 (далі – Інструкція про працю).

Так, у ході опитування засуджених, здійсненого за відсутності третіх осіб та за умов, що виключають можливість прослуховування чи підслуховування, які залучаються в установі для виконання робіт з господарського обслуговування, групою НПМ встановлено, що у деяких з них у 2026 році тривалість робочого тижня складала близько 48 годин (у деяких з них – включно з вихідними днями).

Поряд з цим, доплати за понаднормову працю таким засудженим не нараховувалися.

23. Під час відвідування групою НПМ вивчено порядок документального оформлення залучення до праці ув'язнених, які виконують роботи у виробничих майстернях на підставі цивільно-правових договорів.

Встановлено, що талон на виведення оформлюється один одразу на всю групу ув'язнених без зазначення часу фактичного виведення кожної особи з камерного приміщення та часу її повернення після завершення роботи (фото 17).

За таких умов відсутня можливість достовірно встановити фактичну тривалість перебування кожного ув'язненого за межами камерного приміщення, співставити цей час із фактичним обсягом виконаних робіт та перевірити обґрунтованість нарахованої винагороди за цивільно-правовими договорами.

Порушення прав у сфері забезпечення належного харчування

24. Під час вивчення організації харчування в установі встановлено, що 10 система управління безпечністю харчових продуктів (HACCP) у харчоблоці не впроваджена та фактично не функціонує. Відповідно до пункту 1.3 розділу I Вимог щодо розробки, впровадження та застосування постійно діючих процедур, заснованих на принципах Системи управління безпечністю харчових продуктів (HACCP), затверджені наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України від 01.10.2012 № 590, оператори ринку повинні розробити та запровадити ефективну систему HACCP, що дозволяє контролювати усі небезпечні фактори, які можуть бути у харчовому продукті. У ході відвідування встановлено відсутність ключових елементів системи HACCP, зокрема: затверджених технологічних інструкцій і технологічних карт приготування страв, блок-схем виробничих процесів, результатів аналізу небезпечних факторів та визначених критичних контрольних точок.

25. Під час відвідування складських приміщень встановлено, овочеву продукцію неналежної якості, з ознаками плісняви та гниття, яка зберігалася серед придатних до споживання продуктів.

Зі слів працівників установи зазначена харчова продукція не вилучається з обігу, а використовується для подальшої переробки, зокрема для соління. Відповідно до статті 20 Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» харчові продукти, які не відповідають вимогам безпечності, у тому числі після переробки, не можуть використовуватись. Крім того, згідно з пунктом 8 розділу II Положення про організацію продовольчого забезпечення у Державній кримінально-виконавчій службі України на мирний час, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 15.06.2021 № 2160/5 (далі – Положення про організацію продовольчого забезпечення), неякісні та небезпечні харчові продукти мають вилучатися із обігу.

26. У порушення вимог пункту 2 розділу IV та пункту 2 розділу V Положення про організацію продовольчого забезпечення, приміщення

харчоблоку та продовольчого складу не відповідають санітарно-гігієнічним вимогам.

Зокрема, на стінах і стелі зафіксовано плісняву, а також встановлено порушення температурного режиму та вологості повітря необхідних для належного зберігання продуктів харчування.

Порушення права на освіту

27. Під час відвідування слідчого ізолятора встановлено, що в установі утримувалися шість неповнолітніх осіб, із яких четверо висловили намір брати участь у національному мультипредметному тесті (далі – НМТ) для здобуття доступу до подальшої освіти. Водночас адміністрацією установи не було вжито належних організаційних заходів для забезпечення реалізації ними права на участь у НМТ.

Такі дії (бездіяльність) суперечать вимогам статті 53 Конституції України, якою гарантується право кожного на освіту, статті 3 Закону України «Про освіту», відповідно до якої кожна особа має право на рівний доступ до освіти без будь-якої дискримінації, а також статті 19 Закону України «Про охорону дитинства», яка покладає на державу обов’язок забезпечувати дітям рівні можливості для здобуття освіти.

Крім того статтею 28 Конвенції ООН про права дитини передбачено право кожної дитини на освіту та обов’язок держави забезпечувати доступність різних форм освіти на основі рівних можливостей.

Невжиття адміністрацією слідчого ізолятора заходів щодо організації участі неповнолітніх осіб у НМТ фактично призвело до обмеження їхнього права на доступ до подальшої освіти та створило перешкоди для реалізації гарантованих державою освітніх прав.

Інші порушення

28. Під час відвідування встановлено, що працівники установи, які безпосередньо здійснюють нагляд за ув'язненими та постійно контактують із ними, відкрито носять спеціальні засоби, зокрема гумові кийки (фото 18).

Така практика суперечить вимогам абзацу восьмого пункту 8 глави 1 розділу V Правил внутрішнього розпорядку слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України, відповідно до якого носіння персоналом спеціальних засобів у межах території СІЗО, що охороняється, повинно бути, за можливості, максимально прихованим від оточення.

Відкрите носіння спеціальних засобів під час повсякденного спілкування з ув'язненими створює атмосферу психологічного тиску, не сприяє формуванню довірливих професійних взаємовідносин між персоналом та особами, які перебувають під вартою, і не відповідає сучасним європейським підходам до організації пенітенціарної діяльності. Європейський комітет із запобігання катуванням неодноразово наголошував, що працівники пенітенціарних установ, які працюють у безпосередньому контакті з ув'язненими, не повинні відкрито

носити спеціальні засоби, зокрема гумові кийки, наручники та аерозольні балончики, оскільки така практика перешкоджає встановленню належних професійних відносин між персоналом та ув'язненими (CPT/Inf (2011) 29, пункт 85; CPT/Inf (2013) 23, пункт 23; CPT/Inf (2014) 15, пункт 166).

29. Відповідно до пункту 1 розділу III Порядку облаштування камер з поліпшеними умовами тримання та надання особам, взятим під варту, у слідчих ізоляторах Державної кримінально-виконавчої служби України платних послуг із забезпечення поліпшених умов тримання, затвердженого наказом Міністерства юстиції України 15 вересня 2023 року № 3292/5, узятим під варту, забезпечується право на користування засобами телефонного зв'язку.

Разом із тим під час конфіденційного спілкування значна кількість осіб, які утримуються в установі, повідомила про труднощі з реалізацією цього права. Зокрема, ув'язнені скаржилися на відсутність або суттєві обмеження доступу до телефонних дзвінків, що, за їхніми словами, ускладнює підтримання зв'язків із членами сім'ї та іншими близькими особами.

III. РЕКОМЕНДАЦІЇ

Міністерству юстиції України:

1. Внести зміни до Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 28.08.2018 № 2823/5, Правил внутрішнього розпорядку слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 14.06.2019 № 1769/5, та Порядку використання технічних засобів нагляду і контролю у виправних та виховних колоніях Державної кримінально-виконавчої служби України, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 26.06.2018 № 2025/5, і виключити норми, які передбачають використання камер відеоспостереження у житлових та камерних приміщеннях;

2. Організувати інформування осіб, які перебувають в місцях попереднього ув’язнення про алгоритм дій у разі неналежної якості аудіозв'язку під час відеоконференції в суді;

3. Провести моніторинг якості аудіозв'язку під час проведення судових засідань у режимі відеоконференції в усіх місцях попереднього ув’язнення та ініціювати обговорення даного питання з керівництвом Державної судової адміністрації України.

Державній установі «Чернівецький слідчий ізолятор)»:

1. Проаналізувати виявлені порушення у діяльності установи, розробити та реалізувати відповідний план заходів щодо їх усунення та недопущення у подальшому;

2. Переглянути практику відвідування ув’язненими та засудженими лазні, забезпечити її відвідування не рідше ніж два рази на тиждень;

3. Забезпечити прибирання та дезінфекцію приміщень лазні із застосуванням хлорвмісних або інших дезінфекційних засобів, а також

проведення санітарної перерви тривалістю не менше 10 хвилин між групами для здійснення відповідних санітарно-гігієнічних заходів;

4. Вжити заходів щодо своєчасного проведення санітарної обробки особистого одягу та постільних речей (матраців, подушок, ковдр) у дезінфекційній камері;

5. Опрацювати питання щодо приведення збірного відділення у відповідність до вимог законодавства в частині забезпечення можливості роздільного тримання різних категорій осіб, які прибувають до установи або вибувають з неї;

6. Вирішити питання щодо обладнання місця (куточоку) фельдшера медичної частини у лазне-пральному комплексі;

7. Вирішити питання щодо забезпечення доступу утримуваних осіб до свіжого повітря та належного рівня природного і штучного освітлення у камерних приміщеннях.

8. Організувати належний контроль за якістю продуктів харчування, що використовуються для приготування їжі засудженим, зокрема вилучати з обігу неякісні продукти у тому числі, які використовуються у подальшій переробці;

9. Забезпечити впровадження та реальне функціонування системи управління безпечністю харчових продуктів (HACCP) у харчоблоці установи;

10. Вжити організаційних заходів щодо приведення приміщень продовольчого складу у відповідність до санітарно-гігієнічних вимог;

11. Організувати для ув’язнених та засуджених можливість занять різними видами діяльності (спорт, спілкування із іншими засудженими, навчання, робота, що потребує спеціальних навичок та ін.) поза межами їх камер;

12. Під час розподілу ув’язнених до камерних приміщень, враховувати необхідність захисту від шкідливого впливу пасивного куріння ув’язнених, які не палять;

13. Опрацювати питання забезпечення доступу осіб, узятих під варту, та засуджених до захисних споруд цивільного захисту під час оголошення сигналу «Повітряна тривога»;

14. Забезпечити право осіб, узятих під варту, на користування засобами телефонного зв'язку, усунути причини, що обмежують реалізацію цього права, та забезпечити його здійснення відповідно до вимог чинного законодавства.

До звіту додаються: фотознімки на 8 арк. в 1 прим.

Заступник директора Департаменту – начальник відділу інспектування об’єктів контролю в правоохоронних, судових органах та військових формувань Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини **Віталій ХВЕДЧУК**

Фотознімки до звіту

фото 1

фото 2

фото 3

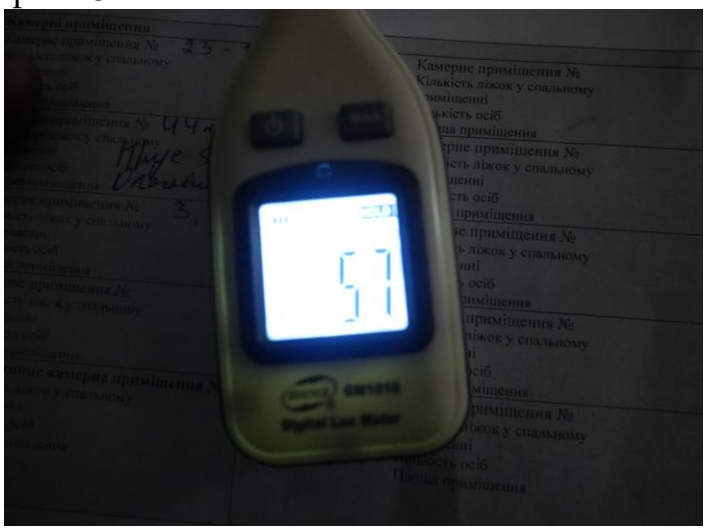

фото 4

фото 5

фото 6

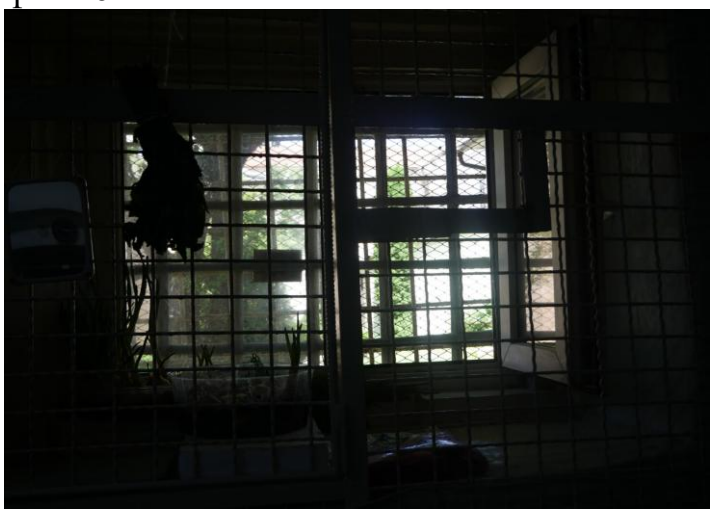

фото 7

фото 8

Фото 9

фото 10

фото 11

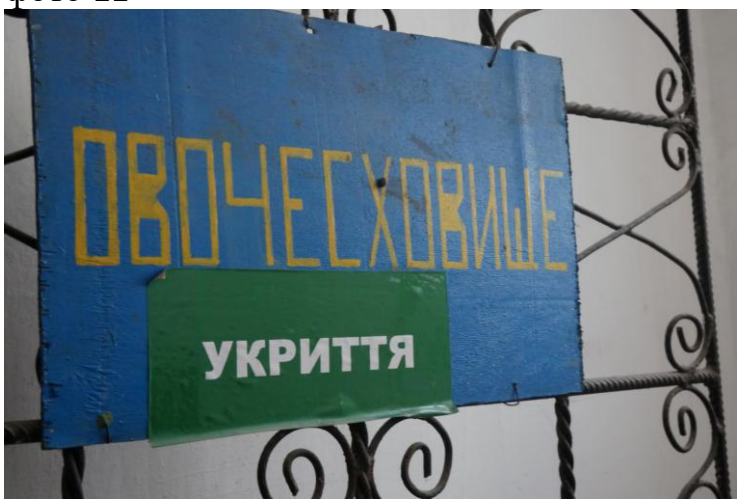

фото 12

фото13

фото 14

фото 15

додаток 19

фото 16

фото 17

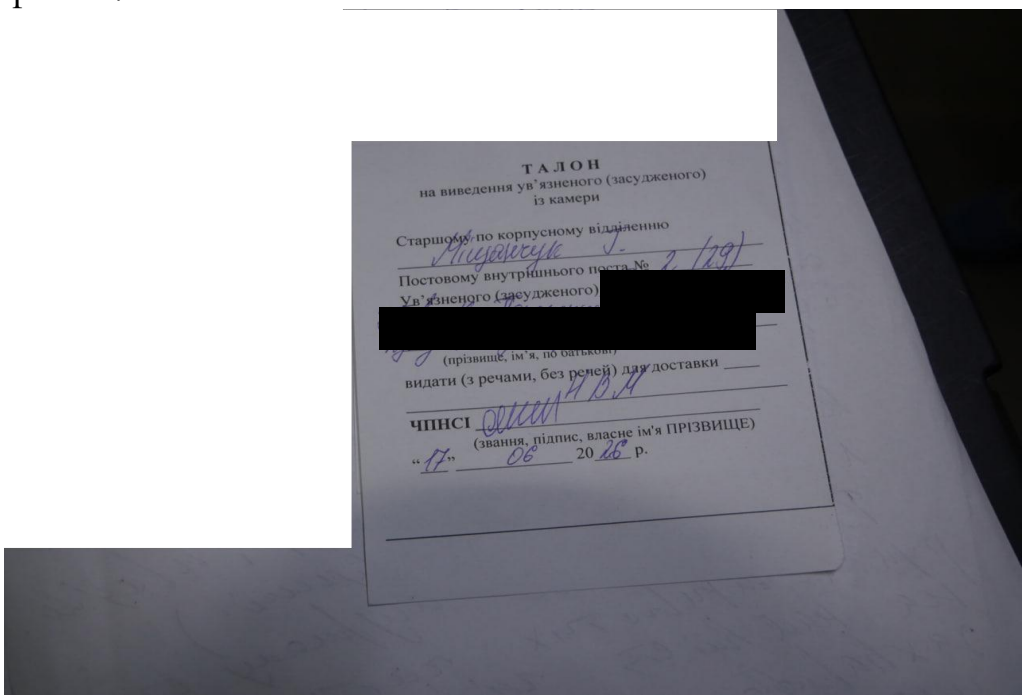

фото 18

